

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet elektrotehnike i računarstva

Prof.dr.sc. Vedran Bilas FER
Doc.dr.sc. Vlatka Bilas EF

Poduzetništvo i izvoz u visokim tehnologijama

P7 – Poduzetnička aktivnost, konkurentnost i ekonomski rast

Sadržaj

- Poduzetnička aktivnost i ekonomski rast
- Poduzetničko okruženje i infrastruktura
- Ekonomska sloboda
- Konkurentnost gospodarstva
- Konkurentnost poduzeća
- Inovacije i konkurentnost

Zašto poduzetništvo?

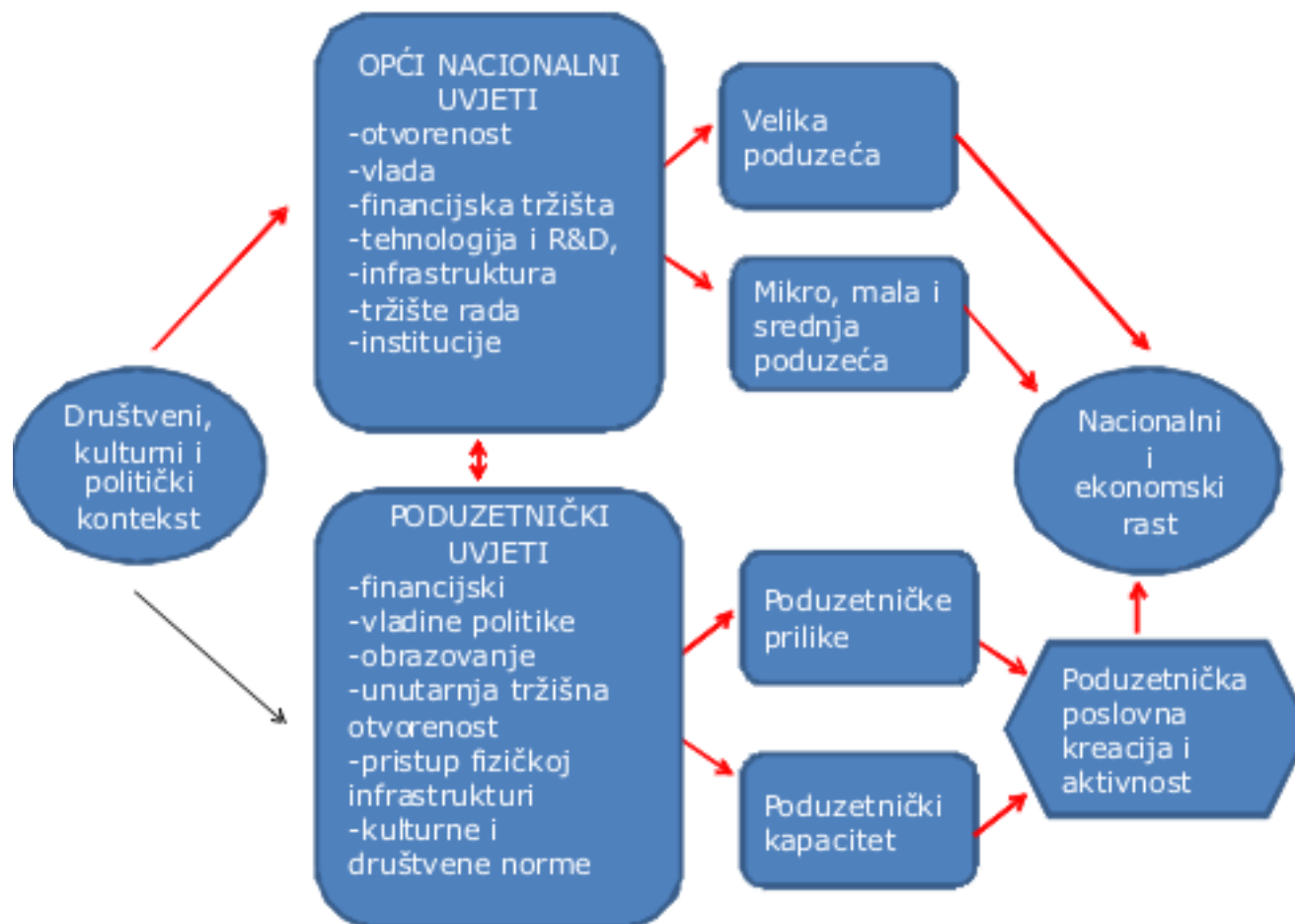
- Rast malih, inovativnih poduzeća vodi bržem transferu znanja, razvoju i boljem životnom standardu
- Uspjeh tržišta ovisi o duhu poduzetnika koji će razvijati nove proizvode i tehnologije te smanjivati troškove proizvodnje (Schumpeter)
- MSP su produktivniji, inovativni, fleksibilniji, prilagodljiviji promjenama
- Ekonomije s visokim udjelom MSP su otpornije eksternim šokovima

Poduzetništvo - povezano s ekonomskim rastom

- Razina poduzetničkih aktivnosti objašnjava 70% razlika u ekonomskom rastu između zemalja
- Većina zemalja s visokom razinom poduzetničkih aktivnosti imaju nadprosječne stope ekonomskog rasta
- MSP i velika poduzeća - za uspjeh malih potrebno postojanje i dobro funkcioniranje velikih: izvori *inputa*, tržište za *output*

Model nacionalnog ekonomskog rasta i uloga poduzetništva

Izvor: GEM

Visoko razvijene vs. slabije razvije zemlje

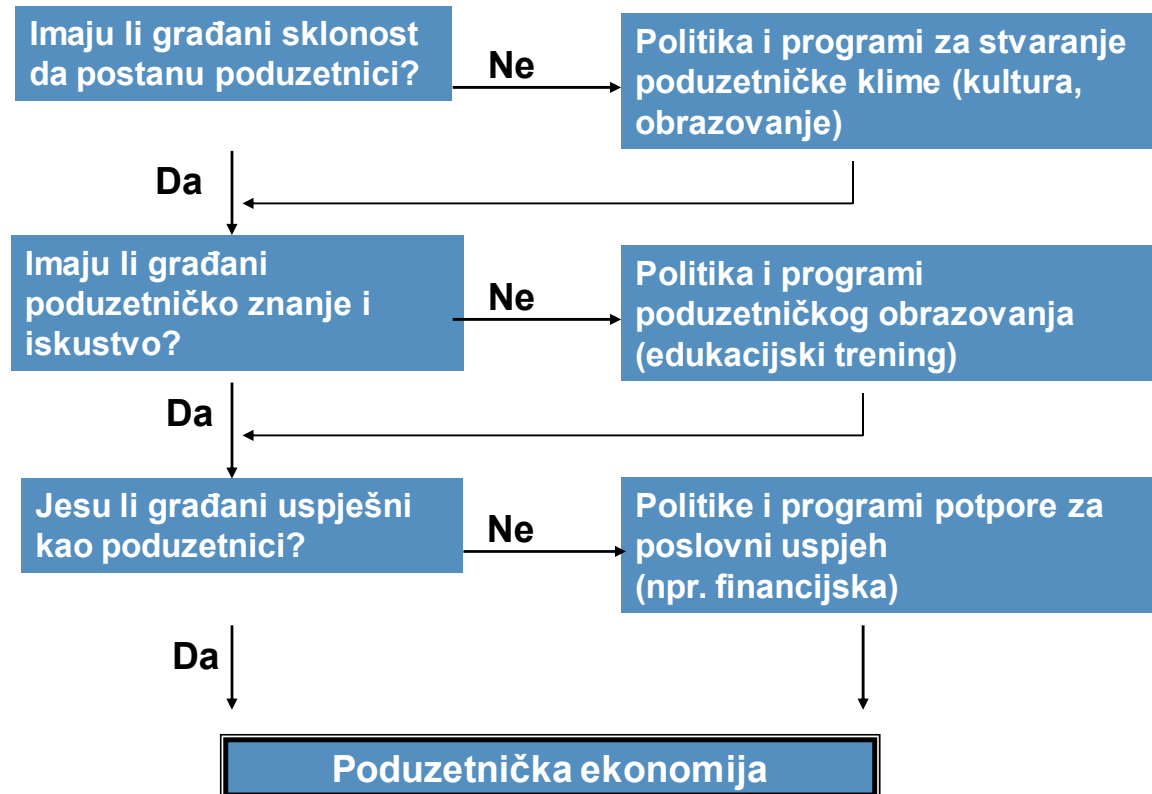
- MSP u razvijenim zemljama
  - oko 99% ukupnog broja poduzeća
  - osiguravaju oko 50% zaposlenja
  - 50% prometa privatnog sektora

- MSP stvaraju
  - 51% BDP-a u visoko razvijenim zemljama
  - 39% u srednje razvijenim zemljama
  - 16% u slabije razvijenim zemljama (Ayyagari i Beck, 2003.)

Poduzetničko okruženje i infrastruktura

- Ekonomski, institucionalni, politički i društveno-kulturni okvir zemlje utječe na poslovno okruženje, a time i na poduzetničke aktivnosti
- Na poduzetničke aktivnosti utječe trgovinska politika zemlje domaćina, kao i međunarodne trgovinske politike, pravni i administrativni okvir, programi vlade, financijski sustav zemlje, savjetodavne usluge i dr.

Pristup poticanju poduzetništva

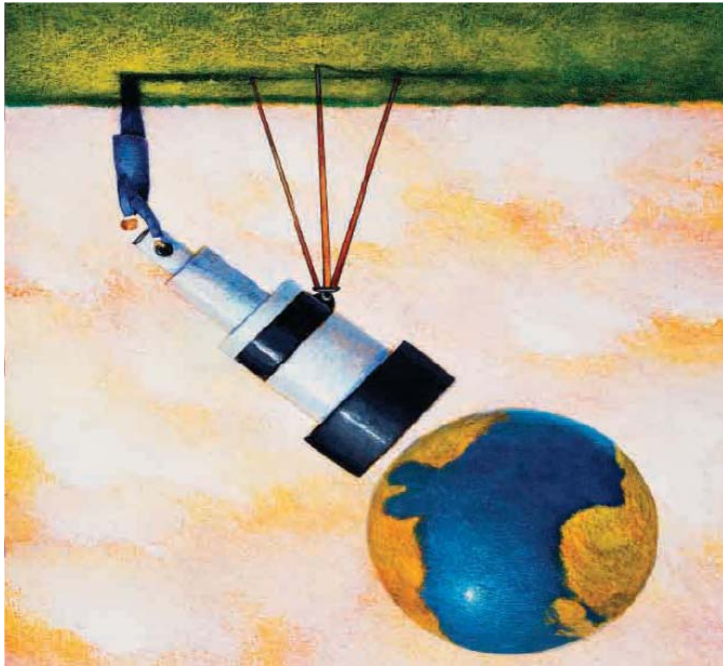
Poticanje rasta MSP sektora

---

1. Institucionalni okvir za MSP politiku
  2. Vladavina prava
  3. Porezna politika
  4. Financijski instrumenti
  5. Savjetodavne usluge
  6. Implementacija poslovnih inkubatora
-
- Poticaji rastu MSP sektora omogućuju nekoj zemlji i stvaranje solidne srednje klase

Globalni poduzetnički monitor

Global Entrepreneurship Monitor - GEM

2008 Executive Report

uključuje 43 zemlje

GEM - pitanja i ciljevi

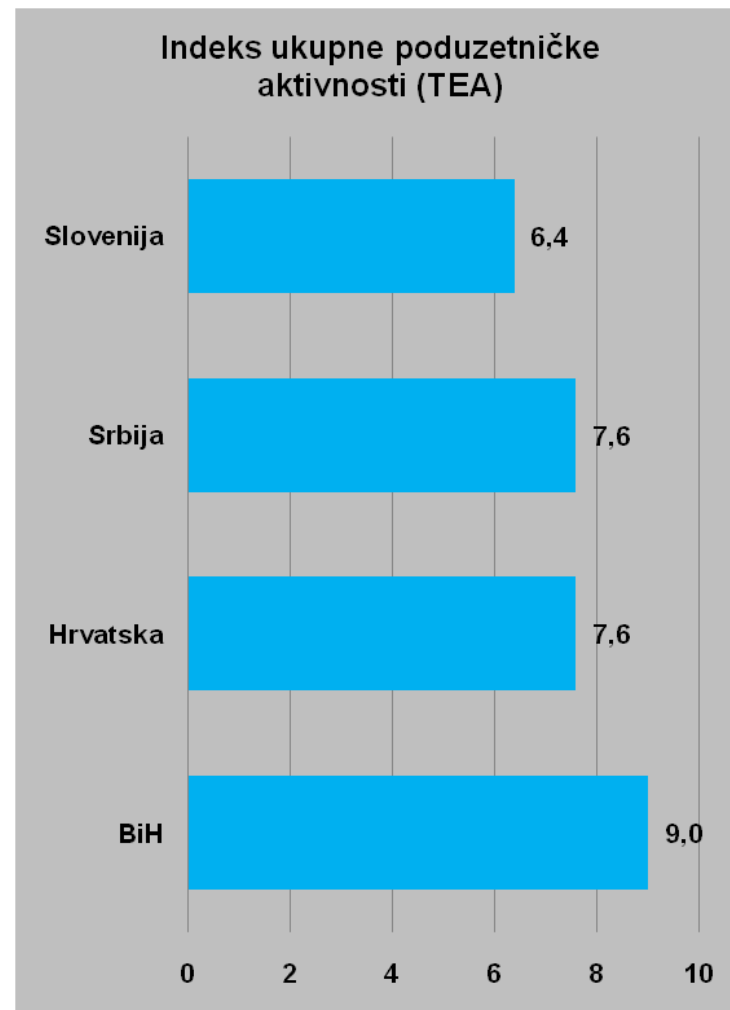
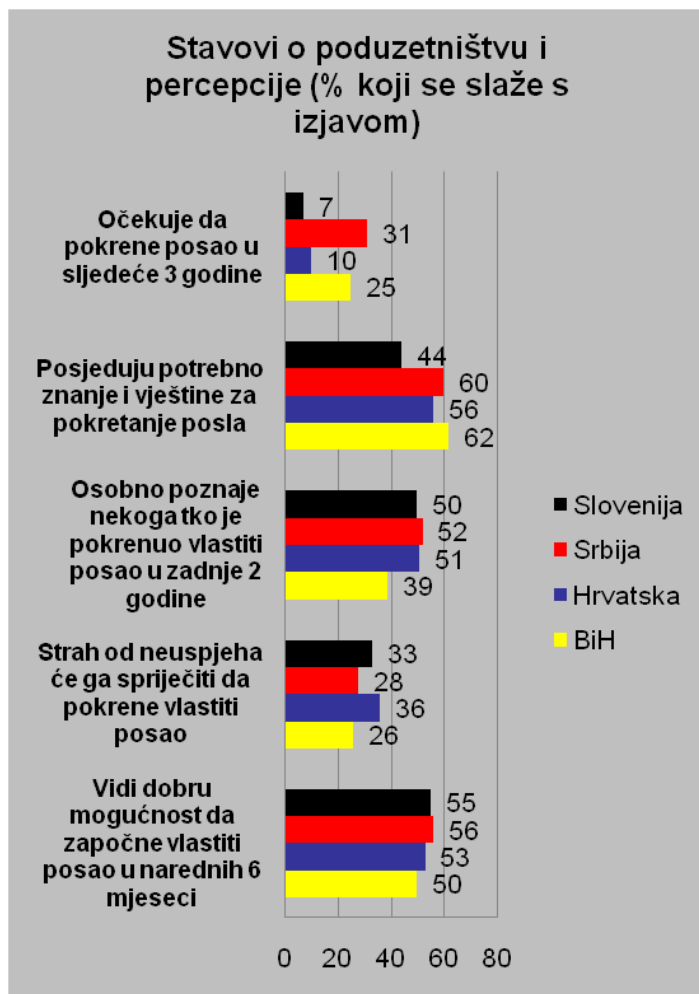
---

1. Razlikuje li se razina poduzetničkih aktivnosti po zemljama i za koliko?
  2. Utječe li razina poduzetničkih aktivnosti na ekonomski rast?
  3. Koji faktori uvjetuju da zemlja bude poduzetnički aktivnija?
-
1. Mjeriti razlike u ranim fazama poduzetničkih aktivnosti između zemalja
  2. Otkriti faktore koji određuju razinu poduzetničkih aktivnosti
  3. Identificirati politike koje mogu povećati razinu poduzetničkih aktivnosti

Tri grupe zemalja – osnova ekonomskog razvoja

- 1. prirodni resursi** (engl. *Factor Driven Economies*): Angola, Bolivija, BiH, Kolumbija, Ekvador, Egipat, Indija, Iran
- 2. efikasnost** (engl. *Efficiency Driven Economies*): Argentina, Brazil, Čile, Hrvatska, Dominikanska Republika, Mađarska, Jamajka, Latvija, Makedonija, Meksiko, Peru, Rumunjska, Rusija, Srbija, Južnoafrička Republika, Turska, Urugvaj
- 3. inovacije** (engl. *Innovation Driven Economies*): Belgija, Danska, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Island, Irska, Izrael, Italija, Japan, Republika Koreja, Nizozemska, Norveška, Slovenija, Španjolska, Velika Britanija, SAD

GEM - izvješće za 2008.

TEA indeks - broj poduzetnički aktivnih osoba koje žele pokrenuti ili su pokrenule posao na 100 anketiranih stanovnika starosti 18-64 godine.

GEM - 2008. Hrvatska

Nastajuća poduzetnička aktivnosti	Novi vlasnici poduzeća	Vlasnici poduzeća (stabilni)	Ukupna poduzetnička aktivnost	Stopa prekida poslovanja	Broj intervjuiranih
4,9	2,8	4,8	12,3	2,9	1696

TEA08JOB	TEA08NPM	TEA08TEC
% od TEA		
19,67	9,07	3,14

TEA08JOB - pokazuje težnju poduzetnika za rastom njihovih poduzeća

TEA08NPM - pokazuje težnju poduzetnika da uvedu novi proizvod i kombiniraju ga s novim tržištem

TEA08TEC - pokazuje broj poduzeća u sektoru tehnologije

Motiviranost za poduzetništvo

- Dva motiva za poduzetništvo:
  1. Spoznaja prilike za poduzetništvo
  2. Nužda odnosno nedostatak alternative

- U stvaranju novih poduzeća najaktivnija populacija između 25 i 34 godine

- Poduzetnicima iz nužde najčešće postaju osobe iz grupe 45-54 godine

Što znači ekonomska sloboda?

- Ekonomska sloboda je osnovno pravo svakog čovjeka da kontrolira svoj rad ili vlasništvo
- U ekonomski slobodnom društvu, pojedinci su slobodni raditi, proizvoditi, trošiti i investirati na bilo koji način žele, tu im slobodu jamči država
- U ekonomski slobodnom društvu rad, kapital i dobra se kreću slobodno
- Pravo da se poduzimaju dobrovoljni poslovi trgovine i razmjene bez posredovanja države ili druge prisile i prijevare
- Mogućnost pravne zaštite vlasničkih prava
- Pravo građana da raspolažu svojim zarađenim dohotkom

Ekonomska sloboda - ključ...

- Visoke ekonomske djelotvornosti za progresivni društveni i humani razvoj
- Ekonomska je sloboda pretpostavka za rast i razvoj
- Dokazane su značajne veze između ekonomske slobode i pozitivnih socijalnih i ekonomskih vrijednosti
  - dohodak *per capita*, ekonomske stope rasta, razvoj ljudskog kapitala, demokracija, eliminacija siromaštva i zaštita okoliša

Što je indeks ekonomske slobode (IES)?

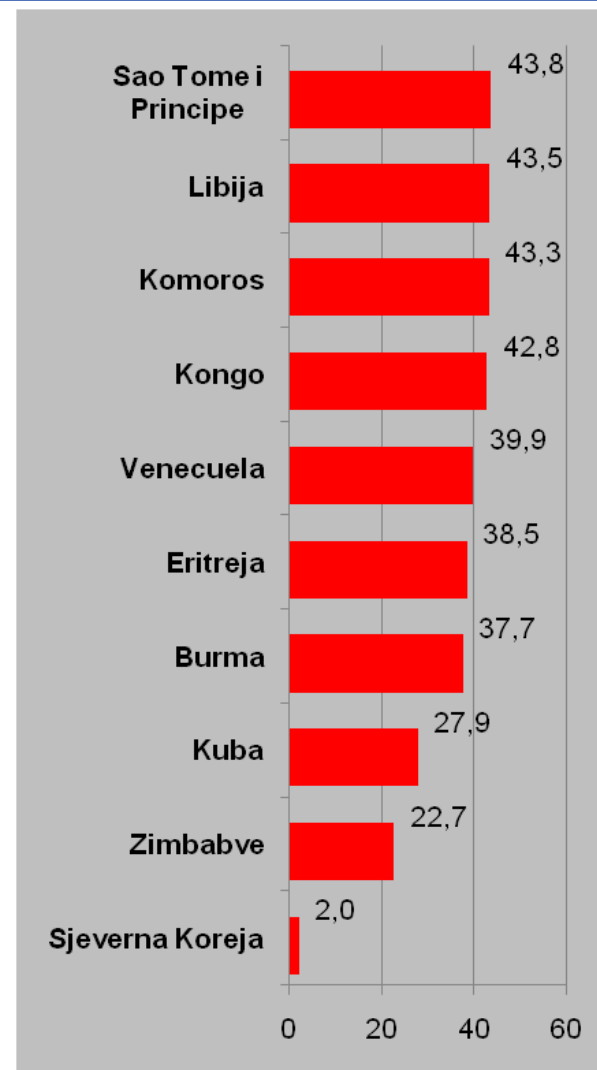
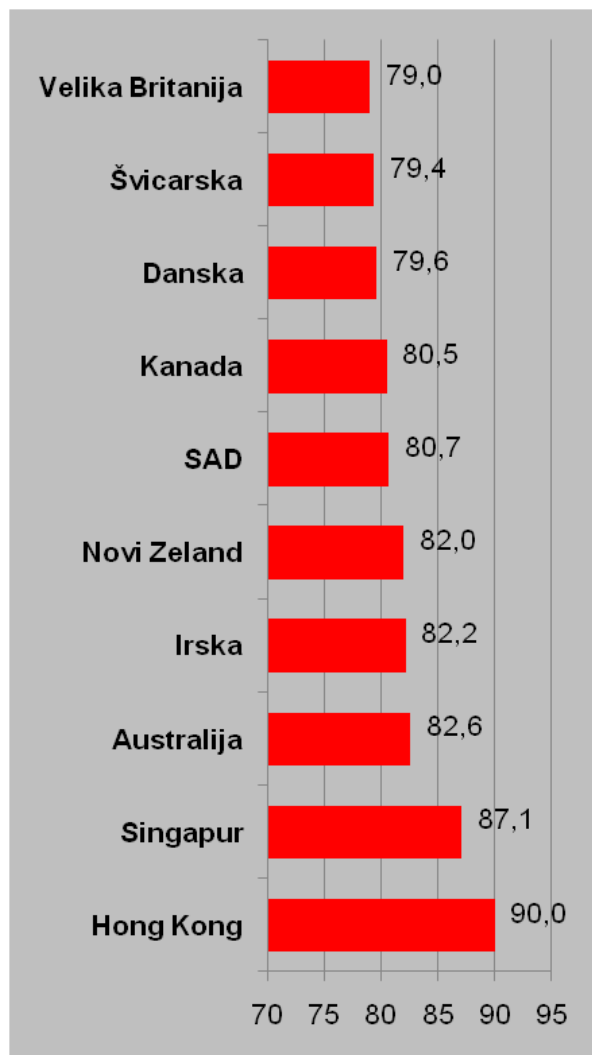
- Pokušaj identificiranja faktora koji čine neku zemlju ekonomski slobodnom
- Sastavljen od pokazatelja ekonomske slobode na temelju objektivnih podataka ili neovisnih istraživanja
- Rangiranje 183 zemlje prema kriteriju ekonomske slobode

Komponente indeksa ekonomske slobode

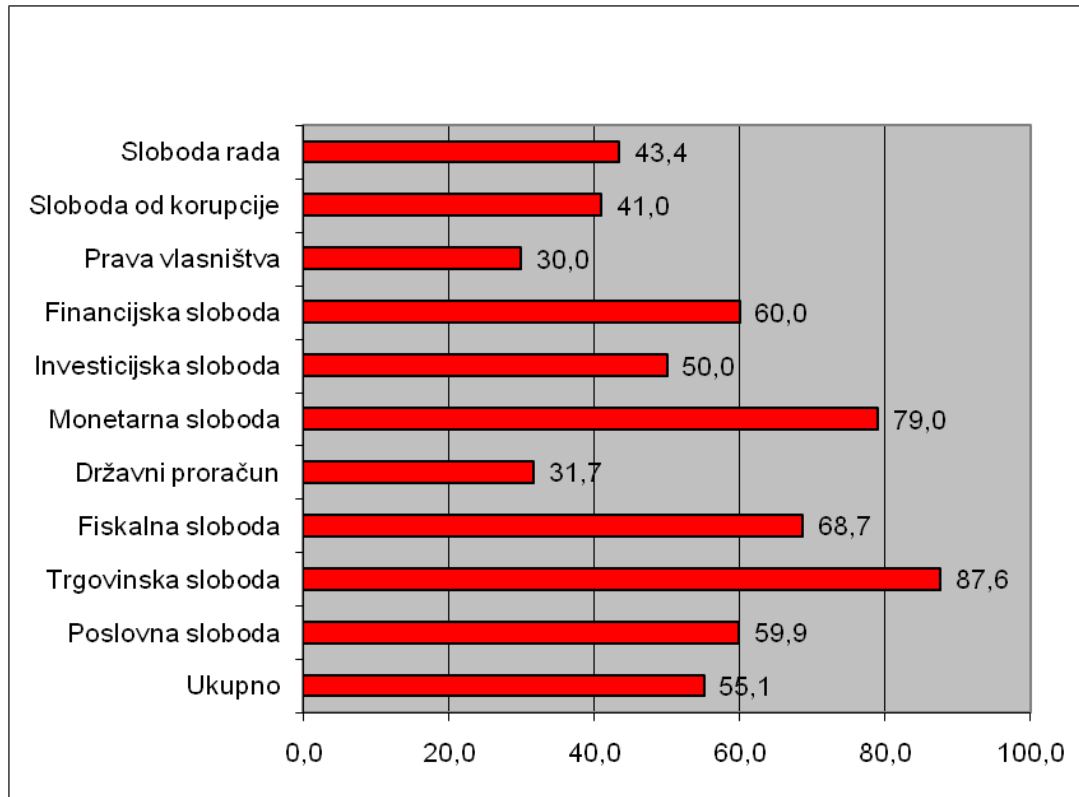
---

1. Sloboda rada
2. Sloboda od korupcije
3. Prava vlasništva
4. Financijska sloboda
5. Investicijska sloboda
6. Monetarna sloboda
7. Državni proračun
8. Fiskalna sloboda
9. Trgovinska sloboda
10. Poslovna sloboda

IES - 10 naj(ne)slobodnijih zemalja

Indeksi ekonomske slobode u HR 2009.

80-100 ekonomski slobodne zemlje
70-79,9 većinom ekonomski slobodne zemlje
60-69,9 umjereno ekonomski slobodne zemlje
50-59,9 većinom ekonomski neslobodne zemlje
0-50 ekonomski neslobodne zemlje

Izvor: www.heritage.org [30.09.2009.]

Hendalov indeks optimizma građana – 1

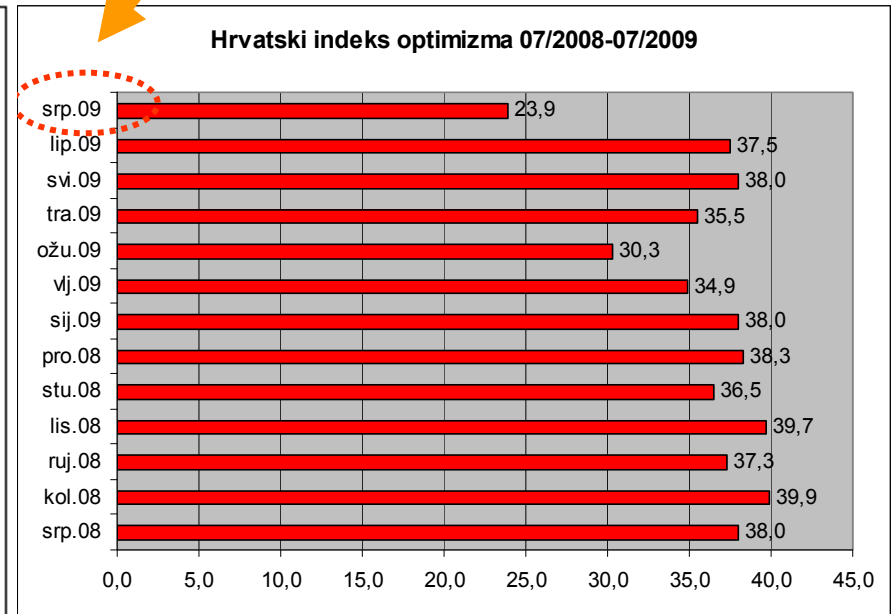
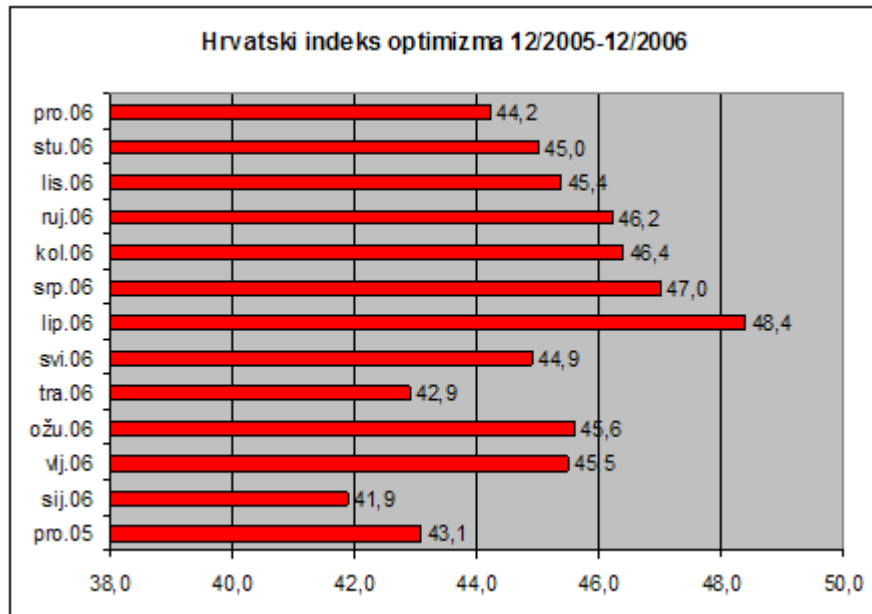
- Indeks optimizma važan je čimbenik procesu donošenja poslovnih odluka
- Ispitivanja se provode mjesečno na uzorku od 400 ispitanika starijih od 18 godina, u cijeloj Hrvatskoj
- Indeks je izrađen po uzoru na američki indeks optimizma koji provodi *The TechnoMetrica Institute of Policy and Politics*

Hendalov indeks optimizma građana – 2

- Indeks se prikazuje na skali od 0 (potpuni pesimizam) do 100 (potpuni optimizam) i označava srednju vrijednost 6 pod-indeksa:
  - Trenutno zadovoljstvo općim gospodarskim prilikama u RH
  - Predviđanje gospodarskih prilika u narednih 6 mjeseci
  - Zadovoljstvo kvalitetom života u proteklih 6 mjeseci
  - Zadovoljstvo trenutnom kvalitetom življenja
  - Predviđena stopa promjene kvalitete življenja u idućih 6 mjeseci
  - Predviđena stopa promjene osobnog financijskog stanja u idućih 6 mjeseci

Hendalov indeks optimizma građana – 3

Izvor: agencija Hendal, www.hendal.hr

Hendalov indeks optimizma građana – 4

 Najbliži potpunom pesimizmu

Izvor: agencija Hendal, www.hendal.hr

Hendal-Liderov indeks poslovnog optimizma (HLIPO)

- Agencija za istraživanje tržišta Hendal u suradnji s poslovnim tjednikom Lider započeli s praćenjem indeksa u lipnju 2005.
- Uzorak istraživanja uključuje 400 velikih, srednjih i malih poduzeća u Hrvatskoj, a istraživanje se temelji na mjesečnoj anketi poduzeća u proizvodnji, graditeljstvu, trgovini, prijevozu, uslugama te turizmu
- Raste u rujnu (89,9), u odnosu na kolovoz (89,3)

Konkurentnost gospodarstva – 1

- Konkurentnost neke zemlje može se promatrati kao njen položaj na međunarodnom tržištu u usporedbi s položajem drugih zemalja sličnog stupnja ekonomskog razvoja
- Konkurentnost se može opisati i kao sposobnost neke zemlje da postigne uspjeh na svjetskom tržištu koji tada omogućuje bolji životni standard za sve

Konkurentnost gospodarstva – 2

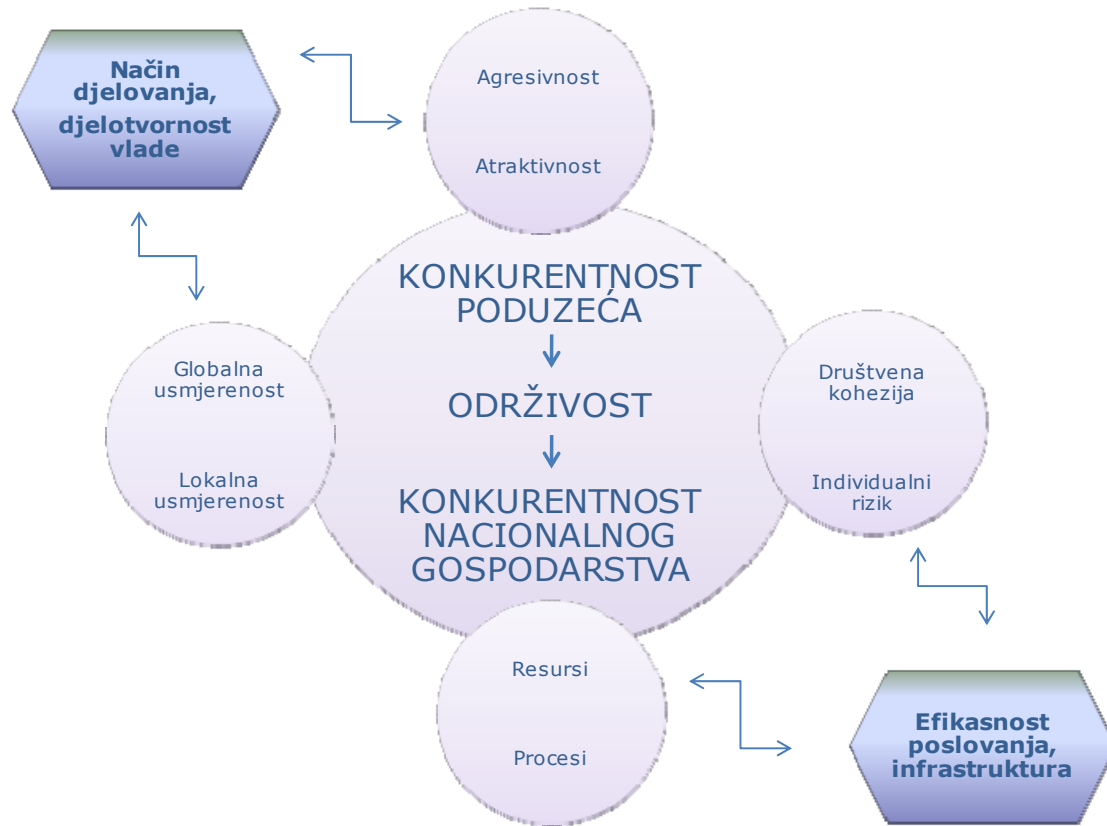
- Mogu se razlikovati četiri dimenzije koncepta konkurentnosti:
  - ❑ dugoročna orijentiranost
  - ❑ kontrola
  - ❑ relativnost koncepta i
  - ❑ dinamičnost

Konkurentnost gospodarstva – 3

- Makroekonomski & mikroekonomski čimbenici
- Četiri dimenzije određuju konkurentske sposobnosti zemlje
  - privlačnost nasuprot agresivnosti
  - lokalna orijentacija nasuprot globalnoj
  - sredstva nasuprot procesima
  - individualno preuzimanje rizika nasuprot društvenoj koheziji

Konkurentnost gospodarstva – 4

Pokazatelji konkurentnosti na nacionalnoj razini

- ❑ **indeks rasta konkurentnosti** (eng. *Growth Competitiveness Index – GCI*)
  - ❑ zemlje se dijele u dvije skupine: ekonomije u kojima su inovacije ključne za postizanje rasta i ekonomije koje ostvaruju rast preuzimajući tehnologiju razvijenu od strane drugih zemalja

- ❑ **indeks poslovne konkurentnosti** (eng. *Business Competitiveness Index – BCI*)
  - ❑ mjeri mogućnosti nacionalnog prosperiteta ovisno o razini BDP *per capita*
  - ❑ temeljni fokus je na mikroekonomskom aspektu gospodarstva, jer se na mikrorazini stvara bogatstvo naroda

Indeks globalne konkurentnosti – 1

- ❑ Objedinjuje indekse GCI i BCI
- ❑ Temelji se na dvanaest stupova konkurentnosti
  1. Institucije
  2. Infrastruktura
  3. Makroekonomska stabilnost
  4. Zdravstvo i primarno obrazovanje
  5. Sustav visokog obrazovanja
  6. Efikasnost tržišta roba
  7. Financijsko tržište
  8. Tehnološka opskrbljenost
  9. Veličina tržišta
  10. Poslovno okruženje
  11. Inovacije

Indeks globalne konkurentnosti – 2

- Prema indeksu globalne konkurentnosti postoje tri različite grupe zemalja ovisno o modelu njihova ekonomskog rasta
  - ❑ zemlje koje temelje ekonomski rast na opskrbljenosti faktorima
  - ❑ zemlje kojima se ekonomski rast temelji na efikasnosti i
  - ❑ zemlje kojima se ekonomski rast temelji na inovacijama

Indeks globalne konkurentnosti – 3

FAKTORSKI USMJERENE ZEMLJE

•Ključni elementi konkurentnosti:

- institucijski okvir
- infrastruktura
- makroekonomska stabilnost
- zdravstvo i primarno obrazovanje

ZEMLJE USMJERENE KA OSTVARIVANJU EFIKASNOSTI

•Ključni elementi konkurentnosti:

- sustav visokog obrazovanja
- efikasnost tržišta roba
- efikasnost tržišta rada
- financijsko tržište
- tehnološka razvijenost
- veličina tržišta

ZEMLJE USMJERENE KA INOVACIJAMA

•Ključni elementi konkurentnosti:

- sophisticiranost poslovnog okruženja
- inovacije

Konkurentnost na razini poduzeća – 1

- Interni & eksterni čimbenici konkurentnosti poduzeća
- Interni čimbenici konkurentnosti
  - financijska sredstva, opskrbljenost resursima, upravljačke vještine te znanje i sposobnosti poduzetnika
- Eksterni čimbenici su
  - veličina tržišta, dostupnost financijskih usluga, opće gospodarsko okruženje u zemlji, a koji utječu na stvaranje prilika za poduzeće.

Konkurentnost na razini poduzeća – 2

- Mogu se izdvojiti četiri determinante koje određuju razinu konkurentnosti neke nacije ili poduzeća
  - kvalificirana radna snaga
  - kapital
  - vlada i
  - kultura

Metoda “20 ključeva” – 1

- Metodu je razvio japanski profesor Iwao Kobayashi
- *20 ključeva* je zaštićen i licenciran sustav za kontinuirano odnosno neprekidno poboljšanje poslovnih učinaka poduzeća
- Uz pomoć **20 preporuka** lakše je usmjeravanje i upravljanje organizacijom s obzirom na kvalitetu, rokove isporuke i troškove

Metoda “20 ključeva” – 2

- Sveobuhvatna i pragmatična metoda, usmjerena na neprekidna unapređenja
- 20 ključeva = 20 poslovnih područja
- Uključuje sve zaposlenike tvrtke
- Primjenjiva u svim djelatnostima

Metoda “20 ključeva” – 3

- Glavna područja metode 20 ključeva mogu se svrstati u 5 grupa
  - ❑ aktiviranje radnog mjesta (Energizing Workplace)
  - ❑ poboljšanje kvalitete
  - ❑ smanjenje troškova (poboljšanje produktivnosti)
  - ❑ poboljšanje tijeka procesa
  - ❑ razvoj tehnologije

20 preporuka uključuje – 1

---

1. Čišćenje i organiziranje
2. Racionalizacija sustava/Usklađivanje ciljeva
3. Aktivnosti u malim grupama
4. Smanjenje međufaznih zaliha/nedovršenih procesa
5. Brza promjena/prilagodba alata
6. Kaizen operacija (neprekidno napredovanje)
7. Proizvodnja bez nadgledanja
8. Spajanje/povezivanje procesa
9. Održavanje strojeva i opreme
10. Radna disciplina

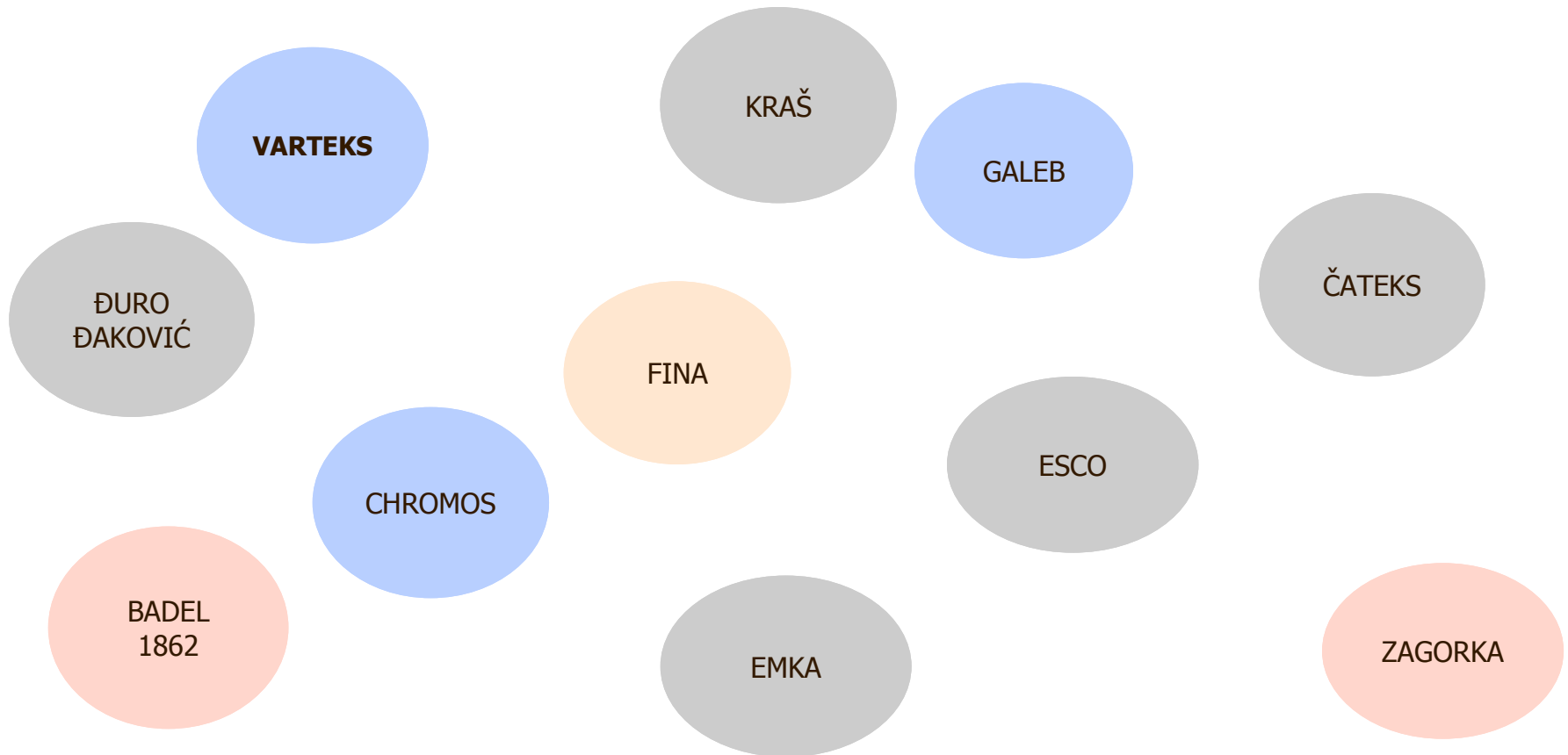
20 preporuka uključuje – 2

---

11. Upravljanje kvalitetom
12. Razvijanje dobavljača
13. Eliminiranje gubitaka i rasipnosti
14. Ovlašćivanje zaposlenika – uvođenje poboljšanja
15. Svestranost vještina i međusobna obuka
16. Planiranje i kontrola procesa
17. Kontrola učinkovitosti
18. Upotreba informacijske tehnologije
19. Štednja energije i materijala
20. Vodeća tehnologija i potrebne vještine

Metoda “20 ključeva” – HR

- Više od 40 poduzeća u Hrvatskoj primjenjuje metodu 20 ključeva

Inovacije i konkurentnost – 1

- Inovacije rezultiraju stvaranjem
  - novih tržišta
  - novih proizvoda ili usluga,
  - rastom i razvojem malih industrija
  - izbacivanjem industrija koje nisu inovativne

Inovacije i konkurentnost – 2

- Razvoj i stvaranje inovacija početna su faza inovacijskog procesa, a prihvaćanje tih inovacija je završna faza
- Kako bi inovacije dobile i praktičnu primjenu, osobito ako je riječ o proizvodima i uslugama koje se nude na potrošačkom tržištu, potrošači moraju biti spremni isprobati novitete
- Institut za inovacije i informacijskoj produktivnosti je razvio indeks povjerenja u inovacije (eng. *Innovation Confidence Index*)